

Analysis of Academics' Views on Teaching Thinking Skills*

Z. Nurdan BAYSAL

Marmara University, Atatürk Faculty of Education, Section of Basic Education, Department of Elementary School Education

Seda ÇARIKÇI

Marmara University, Institute of Educational Sciences,
Department of Primary Education, Program of Primary School Teaching, PhD student

Burcu YAŞAR

Marmara University, Institute of Educational Sciences,
Department of Primary Education, Program of Primary School Teaching, Master's student

Abstract

The primary objective of education is to equip individuals with skills necessary to assume certain roles in changing living conditions. Thus, an educational program must be designed to include activities that help to raise individuals who are enquiring, inquisitive, creative, capable of using technology, working in groups, learning how to learn, solving problems, and taking right decisions. Given the pivotal role of teachers in education and training, raising such individuals depends on raising qualified teachers. Accordingly, qualified teachers could only be raised by academics that have all the aforesaid capabilities and are informed of teaching thinking and thinking skills. Under this perspective, the purpose of this study is to reveal the view of academics in faculties of education on teaching thinking skills. To this end, this basic interpretive qualitative study an open-ended form composed of seven questions to examine the views of academics working in the faculty of education at a university in Istanbul, Turkey, on teaching their thinking skills. The respondents were selected through maximum variation sampling that is one form of purposeful sampling. The study surveyed 19 academics ranging from instructor doctor, assistant professor and associate professor to professor. The data collected through the open-ended form was analyzed using descriptive analysis and classified into three categories including the academics' views on teaching thinking skills, lecturers' qualification and competence in teaching thinking skills, and the development of thinking skills. The research results indicate that courses taught in faculties of education must involve thinking skills, academics lack knowledge about thinking skills, preservice teachers must be well informed of thinking skills to keep up with the times, and preservice teachers show a poor performance in activities requiring thinking skills.

Keywords: Skills, thinking skill, education faculty, academics.

Suggested Citation

Baysal Z. N., Çankçı, S., & Yaşar, B. (2018). Analysis of Academics' Views on Teaching Thinking Skills. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(2), 174-188. DOI: 10.17679/inuefd.339151

Inönü University
Journal of the Faculty of Education
Vol 19, No 2, 2018
pp. 174-188
DOI: 10.17679/inuefd.339151

Received : 20.09.2017

Accepted : 24.06.2018

*This article was presented at 16th International Primary Teacher Education Symposium as proceeding.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The main characteristic of today's educated person is to demonstrate the ability to solve a complication by applying his or her preexisting knowledge to new situations, that is, the thinking ability. Thinking was previously considered a natural ability or genetic predisposition; however, thinking and thinking skills are now considered teachable and part of education and training. As Robinson (1987) highlights, "teaching children to become effective thinkers is increasingly recognized as an immediate goal of education" (p. 16). Every domain of life and every aspect of education involves thinking and it must be systematized to adapt to changing living conditions. From the first step of education, teachers are no doubt among the most important actors involved in the development of children. A teacher is, above all, an educational specialist who thinks and decides what to teach, how to teach and how to evaluate all aspects of learning related to the field. Thus, it is of paramount importance for primary school teachers to have acquired these basic skills in order to raise students holding the same qualifications. Teachers are expected to be able to use new methods and techniques that improve students' thinking skills and raise their academic achievement through a student-centered approach. Thus, it is clear that the relevant knowledge of academics who train teachers will positively contribute to preservice teachers and, by extension, to students in the acquisition of thinking skills.

Purpose

Academics who have improved their thinking skills should be able to provide education and training settings adaptable to increasingly complex and challenging living conditions and contribute to the training of teachers equipped with thinking skills. Against this background, the purpose of this study is to reveal the view of academics working in faculties of education on teaching thinking skills. To this end, this study seeks answers to the questions about teaching thinking skills, lecturers' related qualifications and competences, and preservice teachers' performances in thinking skills activities.

Method

This is a basic interpretive qualitative study using an open-ended form to examine the views of academics working in the faculty of education at a university in Istanbul, Turkey, on teaching their thinking skills. This form is composed of seven questions. The respondents were selected through maximum variation sampling that is one form of purposeful sampling. The study surveyed 19 academics ranging from instructor to professor. Among the respondents, 7 are female, 12 are male. 13 are faculty members and 6 are instructors. One academic has 5 to 9 years of professional experience, 4 academics have 10 to 14 years of professional experience, and 14 academics have more than 15 years of professional experience. 2 respondents are 31 to 35 years old, 2 respondents are 36 to 40 years old, 4 are 41 to 45 years old, 5 are 46 to 50 years old, and 6 are 51 years old and older.

The data collected through the open-ended form was analyzed using descriptive analysis. Following the generation of codes and categories, agreements and disagreements among the researchers were identified. The inter-rater reliability was calculated to be 97% using the formula of $[\text{Agreement} / (\text{Disagreement} + \text{Agreement})] \times 100$ (Miles & Huberman, 1994). This rate indicates that the categories are consistent. The data was clustered into three main categories: the academics' views on *teaching thinking skills*, *lecturers' qualification and competence in teaching thinking skills*, and *the development of preservice teachers' thinking skills*.

Findings

The Results Concerning Academics' Views on Teaching Thinking Skills

All respondents believe that courses taught in faculties of education must involve thinking skills. The majority make use of thinking skills activities in their classes while the rest barely use such activities. The types of thinking skills stated by the respondents include critical thinking (11), creative thinking (10), inquiry and questioning skills (5), reflective thinking (4), problem-solving (3), all skills (3), and divergent thinking, respectively. The methods and techniques used by the respondents for the development of

thinking skills include problem-solving (8), brainstorming (7), discussion (7), exemplification (6), project-based learning (6), asking and answering questions (6), six thinking hats (5), cooperative learning (4), fishbone diagrams (4), drama (4), station teaching (1), and microteaching (1), respectively.

The Results Concerning Academics' Views on Lecturers' Qualification and Competence in Teaching Thinking Skills

The respondents believe that an academic who considers teaching thinking skills important must be open to development, change and innovations, himself or herself must have thinking skills, sufficient knowledge of the field, and positive personality traits. The majority of the respondents think that academics do not have sufficient knowledge of teaching thinking skills, while a small minority thinks that academics have sufficient knowledge of teaching thinking skills. However, a few stated that they did not have an opinion on the subject.

The Results Concerning Academics' Views on the Development of Preservice Teachers' Thinking Skills

All respondents believe that preservice teachers must definitely receive thinking skills training to keep up with the times, and most preservice teachers show a poor performance in activities involving thinking skills, while a small number of preservice teachers show a slightly satisfactory performance and only a few shows a satisfactory performance.

Discussion & Conclusion

Based on the results, the study suggests that an awareness of the importance of promoting thinking skills in every course be raised, academics fill in the gaps in their knowledge of these skills, and teacher training and education effectively include activities that enhance preservice teachers' thinking skills. Future research can examine thinking skills performance of subject-matter teachers and preservice teachers on a sample of different grades and socioeconomic status.

Öğretim Elemanı/Üyelerinin Düşünme Becerileri Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*

Z. Nurdan BAYSAL

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

Seda ÇARIKÇI

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Programı Doktora Öğrencisi

Burcu YAŞAR

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü,
İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Programı Yüksek Lisans Öğrencisi

Öz

Eğitimin öncelikli amacı, değişen yaşam koşullarında gerekli rolleri üstlenebilecek bireyleri gerekli özelliklerle donatabilmektir. Araştıran, sorgulayan, yaratıcı, teknolojiden yararlanabilen, takım çalışması yapabilen, öğrenmeyi öğrenen ve problem çözebilip doğru kararlar verebilen bireylerin yetişebilmesi için gerekli etkinliklerle planlanmış eğitim alınması gerekmektedir. Eğitim-öğretim hizmetlerinin öğretmenler tarafından verildiği düşünüldüğünde sayılan nitelikler açısından donanımlı öğretmenlerin yetiştirilmesi gerekliliği açıkça görülmektedir. Bu niteliklerde öğretmenlerin yetişebilmesi ise onların eğitimini gerçekleştiren öğretim elemanı/üyelerinin söz konusu niteliklere sahip, düşünme ve düşünme becerileri öğretimi hakkında bilgi sahibi olmasıyla mümkündür. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; üniversitelerin eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerileri öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Temel yorumlamacı nitel araştırma deseninde yürütülen bu çalışmada İstanbul İli'nde yer alan bir üniversitenin eğitim fakültesinde görev yapan öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerileri öğretimine ilişkin görüşlerini incelemek için toplam yedi sorudan oluşan açık uçlu form kullanılmıştır. Katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Katılımcılar; öğretim görevlisi doktor, yardımcı doçent, doçent ve profesör olmak üzere çeşitlendirilmiştir. 19 öğretim elemanı/üyeleri çalışma grubunu oluşturmuştur. Açık uçlu form ile elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak çözümlenmiş ve bulguların öğretim elemanlarının/üyelerinin; düşünme becerilerinin öğretimi, öğretiminde öğretici özellik ve yeterlilikleri, gelişimi ile ilgili görüşleri olmak üzere üç kategori altında toplandığı görülmüştür. Araştırmanın bulguları; eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiği, öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerileri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, çağa uyum sağlayan öğretmen adaylarının yetişmesi için düşünme becerileri eğitimi almaları gerektiği, öğretmen adaylarının düşünme becerileri gerektiren etkinliklerde yetersiz performans gösterdikleri şeklinde özetlenebilir.

Anahtar Kelimeler: Düşünme becerisi, eğitim fakültesi, öğretim elemanı, öğretim üyesi.

Inönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 19, Sayı 2, 2018
ss. 174-188
DOI: 10.17679/inuefd.339151

Gönderim Tarihi : 20.09.2017
Kabul Tarihi : 24.06.2018

Önerilen Atıf

Baysal Z. N., Çarıkçı, S., & Yaşar, B. (2018). Öğretim Elemanı/Üyelerinin Düşünme Becerileri Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Inönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 174-188. DOI: 10.17679/inuefd.339151

*Bu makale 16. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Günümüz yaşam koşulları hızlı değişimlere sahne olmaktadır. Değişimlerle birlikte günlük yaşam içinde karmaşıklık artmaktadır. Bu karmaşa ile baş edebilmek, farklılaşan koşullara uyum sağlayabilmek daha çok bilgiyi gerektirmektedir. Eğitimli kişinin temel özelliği bilgiyi yeni durumlara uygulayarak karmaşayı çözebilme yani düşünme başarısını sergilemektir. Şu durumda hayatın her alanında, eğitimin de her aşamasında düşünme vardır ve değişen yaşam koşullarına uyum sağlayabilmek için düşünmenin sistematikleştirilmesi bir gerekliliktir.

Lipman (2003) düşünmeyi, ayırımları ve bağlantıları bulma veya oluşturma süreci olarak adlandırır. Bu süreç karmaşıktır. Kişi ilişkiler kurarken ilgili ve ilgisiz yönleri ayırır. Her ilişki, bir buluş ortaya çıktığında anlamlandırılır, bu anlam da zihindeki diğer anlamlarla beraber bir ilişki sistemi olarak yerini alır. Düşünme aynı zamanda bilinçli deneyimlerdir. Düşünme; kesin, tutarlı, uyumlu, mantığı düzenleyen, biçimlendiren ve yaratıcı yönleri sahiptir (Tok, 2008). Düşünmenin tanımı incelendiğinde bilgi üzerinde hareket etme, bilgiyi parçalarına ayırma, parçaları yeniden birleştirme, karşılaştırma, benzerlikleri, farklılıkları tespit etme gibi işlemleri gerekli kıldığı görülmektedir.

Günümüzde en çok kabul gören tanımı ile düşünme; bir sonuca varmak amacıyla bilgileri, kavramları incelemek, karşılaştırmak ve aralarında ilişkiler kurarak başka düşünceler üretme işlemidir. Bu işlemlerin neticesinde ortaya çıkan zihinsel ürüne de *düşünce* denmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2007). Tüm tanımlardan anlaşılabilir; düşünmenin zihinde bilinçli olarak gerçekleştiği, bir amaca yönelik olduğu, organizmaya giren uyarıcıların bir dizi işlemde geçtiğidir. Bu anlamda düşünme karmaşık dolayısıyla da yorucu bir işlemdir denilebilir. Önceleri düşünme, insanın doğuştan getirdiği bir özelliği olarak kabul edilirken -günümüzde öğretilebilir olup olmadığı tartışılmakla birlikte- yapılan çalışmalarla düşünmenin/düşünme becerilerinin öğretilebilir olduğu yani eğitimin bir parçası olduğu bilgisine ağırlıklı olarak ulaşılmıştır. Öğrenme ve düşünme kuramlarındaki gelişmeler ve deneysel çalışmalar düşünmenin öğretilebileceğini öne sürmektedir (Perkins, 1987'den akt: Karsantık, 2016). Örneğin; Robinson (1987) yayınladığı raporunda çocukları etkin düşünürler olarak yetiştirmek için öğretim yapmanın giderek eğitimin acil bir hedefi olarak görüldüğünü belirtmiştir. Çünkü öğrencilerin teknolojinin son derece hızlı gelişim gösterdiği değişen bir dünyada başarılı olabilmeleri için bilgi edinmeleri ve bu bilgileri işlemeleri gerekmektedir (Cotton, 1991). Dolayısı ile eğitimde sadece bilgi edinmek yeterli değildir. Bilgiyi etkin kullanmak için düşünme becerilerinde yeterli hale gelmek önemlidir. İnsanlar davranışlarına, sahip oldukları bilgi, beceri ve değerleri kullanarak yön verirler. İnsanların davranışlarını belirleyen beceriler arasında düşünme becerileri çok önemlidir. Düşünme becerileri, dünyayı keşfetmek ve problemleri çözebilmek için bilgiyi kullanmada büyük bir etkidir. Bunun yanı sıra bireylerin araştırma yapabilmesi yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünebilmesi, karar verebilmesi kısaca öğrenme sürecinde etkin olabilmesi bu becerilerini kullanabilmesine bağlıdır (Çubukçu, 2011).

Beyth-Marom & diğerleri (1987) düşünme becerilerini iyi seçimler yapmak için bir araç olarak ifade etmişlerdir. Onlara göre düşünme becerileri; hızlı değişim, birçok eylem alternatifi ve sayısız bireysel ve kolektif seçimler ve kararlarla karakterize bir toplumda gerekli araçlardır (Cotton, 1991). Bu açıklamalar özellikle birbiri içine geçmiş problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve karar verme gibi temel düşünme becerilerine yoğunlukla atıfta bulunmaktadır. Ülkelerin eğitim sistemlerini ve ortamlarını bu becerilerin geliştirilebilmesine imkân verecek şekilde düzenlemesi gerekliliği ortadadır.

Günlük hayatta pek çok problem çözme ve karar verme durumları ile karşı karşıya kalırız. Bu durumları aşmak için düşünme becerileri ile ilgili bilgilerimizi ve deneyimlerimizi uygulamaya koymamız gerekir. Okullarda öğrenilen bilgilerle de problemlerimizi çözebilmemiz, doğru kararlar alabilmemiz söz konusu olmalıdır. Yani düşünme becerileri yaşamımızı daha nitelikli hale getirecek uygulamalara dönüştürülmelidir. Bu kadar işlemi gerektiren düşünme süreci eğitimin planlı bir parçası haline getirilmelidir. Bu süreç, eğitim sisteminin ilk basamağından başlayarak üniversitenin sonuna kadar desteklenmelidir. Bu basamaklarda görev yapan tüm öğretmenler hem hizmet öncesi eğitim hem de sistemin içerisinde yer aldıklarında hizmet içi eğitimlerle düşünme becerileri yönünden geliştirilmelidir. Çünkü tüm basamaklarda öğretmen öğrencilerin gelişiminde en önemli aktörlerden biridir. Bu süreç üniversite özelinde düşünülürken, tüm alanlarda yetiştirilen öğretmen adaylarının aldıkları eğitimin düşünme becerilerini destekler nitelikte olması önemli bir beklentidir.

Alwehaibi (2012) de günümüzde düşünmeyi geliştirmeye yönelik öğretim uygulamalarının programlara yansımaya ihtiyaç duyulduğunu, bu programların öğretmen adaylarının düşünme becerilerini geliştirme yönündeki beklentileri karşılayacak şekilde düzenlenmesine özen gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla üniversitelerde öğretmen adaylarını eğiten öğretim elemanları/üyelerinin hem teorik hem de bu bilgilerin yaşamda kullanılmasında onlara yol gösterici olmaları açısından konuları dikkate değerdir. Düşünme becerilerini kazandırabilmek için öğretim elemanları/üyelerinin dolayısıyla öğretmen adaylarının bu becerileri kazanmış ve nasıl kazandırılabilceğine yönelik birikime sahip olması gerekmektedir.

Aybek (2007) eleştirel düşünmenin öğretiminde öğretmenin rolünü tartışmak amaçlı yaptığı çalışmasında, yukarıda ifade edilenleri destekler şekilde insan gücü kaynaklarını yetiştirme ve yönlendirmede en etkili aracın eğitim olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenlerin ise bu etkili aracın amacına ulaşmasındaki en önemli öğelerden biri olduğunu ifade etmiştir. Bir eğitim sisteminde yapılan yeniliklerin ancak öğretmenlerle uygulamaya geçirilebildiği, programlar ne kadar iyi yapılırsa yapılınsın, öğrenme ortamları ne kadar iyi düzenlenirse düzenlensin, iyi nitelikli öğretmenler yetiştirilmediği sürece yapılan bütün yatırımların ve çabaların boşa gidebileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda öğretmenlerden, eğitim alanında bireyi merkeze alan ve öğrencilerin akademik başarılarını artırırken, düşünme becerilerini de geliştiren yeni yöntem ve teknikler kullanabilen bireyler olmaları beklenmektedir. Üniversitelerde öğretim elemanları/üyelerinin bu alandaki bilgisinin, düşünme becerilerinin kazandırılmasında öğretmen adaylarına olumlu bir katkı sağlayacağı açıkça görülmektedir.

Bu durumda düşünme becerilerini geliştirmiş öğretim elemanları/üyeleri giderek karmaşıklaşan ve zorlaşan yaşam koşullarına uygun eğitim ortamları sağlayarak düşünme becerileriyle donanmış öğretmen adaylarının yetişmesine katkıda bulunurlar. Alan yazına bakıldığında düşünme becerileri ile ilgili çalışmaların ağırlıklı olarak öğrencilerle ve öğretmen adayları ile yapıldığı görülmektedir. Hiçbir araştırmada, öğretmen adaylarını yetiştiren öğretim elemanları/üyeleri örnekleminin görüşlerinden düşünme becerilerinin öğretimi, öğretici özellik ve yeterlilikleri ve öğretmen adaylarının düşünme becerilerinde gelişimleri nitel bir çalışma ile derinlemesine incelenmemiştir.

Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; üniversitelerin eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerileri öğretimine ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada düşünme becerilerinin öğretimi, bu öğretim sürecinde öğretici özellik ve yeterlilikleri ve düşünme becerileri etkinliklerinde öğretmen adaylarının sergiledikleri performanslarına yönelik sorulara cevap aranmıştır. Öğretmen adaylarının hem kendi hayatlarında hem de mesleki yaşamlarında önemli olan becerilerin öğretimini yapan öğretim elemanları/üyelerinin bu becerilerle ilgili görüşlerinin ortaya konması, bu becerilerin öğretmen adaylarına daha üst düzeyde kazandırılması açısından ihtiyaçların belirlenmesi, giderilmesi ve öğretiminin daha etkili hale getirilmesinde oldukça önemlidir. Böyle bir araştırmadan elde edilecek anlayış, düşünme becerilerini öğretmen olduklarında daha temelden geliştirecek öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde ve konu ile ilgili yeni araştırmaların yapılmasında rol oynayan üniversitelere, dolayısıyla eğitim fakültelerine yol gösterecektir.

YÖNTEM

Desen

Bu çalışma; nitel araştırma modelinin temel yorumlamacı (*basic interpretive qualitative study*) desenine göre düzenlenmiştir. Bu desende araştırmacılar; insanların yaşamlarını nasıl yorumladıkları, dünyalarını nasıl inşa ettikleri ve deneyimlerine ne anlam kattıkları ile ilgilenirler. Bu desen tüm disiplinlerde ve uygulamalı alanlarda yapılabilir. Eğitim alanında da yaygın kullanılan bir türdür (Merriam, 2013). Temel yorumlamacı nitel araştırma sürecinde amaç katılımcıların deneyimlerini, sürece ilişkin algılarını, dünya ile etkileşirken yaşadıkları deneyime ilişkin yarattıkları kendi anlamlarını almaya çalışmaktır. Araştırma sürecinde araştırmacının amacı katılımcıların bir olguyu, bir süreci, bir bakış açısını, bir dünya görüşünü içeren algısını derinlemesine anlama amacını taşımaktadır (Altheide & Johnson, 2011). Bu araştırmada da öğretim elemanlarının/üyelerinin düşünme becerilerinin öğretimine yönelik deneyimleri derinlemesine anlaşılmasına ve yorumlanmaya çalışılmış, verdikleri örneklerle kendi yarattıkları anlamları betimlemek ve görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Katılımcılar

Araştırmada yer alan katılımcılar amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme amaç, görece olarak küçük bir çalışma grubu oluşturmak ve bu grupta çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Amaç genelleme yapmak için çeşitliliği sağlamak değildir; tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ya da paylaşılan olguların ve ayrılıkların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Düşünme becerilerinin öğretimine ilişkin öğretim elemanı/üyelerinin görüşleri alınırken eğitim fakültesinde fiili olarak ders veren farklı unvanlara sahip mesleki kıdem ve yaş açısından farklılık gösteren akademisyenlerin deneyim ve bakış açısının araştırmaya zenginlik katacağı ve araştırmanın verimliliğini arttıracacağı düşünülmüştür. Bu nedenle katılımcılar; öğretim görevlisi doktor, yardımcı doçent, doçent ve profesör olmak üzere seçilmiş ve maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Katılımcı 19 öğretim elemanı/üyesine yedi açık uçlu sorudan oluşan bir form uygulanmıştır. Katılımcıların 7'si kadın, 12'si erkek; 13'ü öğretim üyesi, 6'sı ise öğretim elemanıdır. Öğretim elemanı/üyelerinin birisi 5-9 yıl, 4'ü 10-14 yıl, 14'ü ise 15 ve üzeri yıllık mesleki deneyime sahiptir. Katılımcılar arasında yer alan öğretim elemanı/üyelerinden 2'si 31-35 yaş, 2'si 36-40 yaş, 4'ü 41-45 yaş, 5'i 46-50 yaş ve 6'sı 51 yaş ve üzerindedir.

Veri Toplama

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından hazırlanıp iki alan uzmanının görüşlerine başvurularak düzenlenen yedi açık uçlu sorunun yer aldığı form, katılımcı öğretim elemanı/üyelerine doldurtulmuştur. Bu sorulardan bazıları: 1) Eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiğini düşünüyor musunuz? 2) Sizce düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretim elemanının/üyesinin özellikleri neler olmalıdır? 3) Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Şeklinde dir. Bu form öğretim elemanlarına/üyelerine 15-31 Nisan 2017 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Formların doldurulması 15 ila 20 dakika arasında gerçekleşmiştir. Verilerin toplanması öğretim elemanları/üyelerinin odalarında yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz, elde edilen verilerin oluşturulan temalar altında açıklanması, yorumlanması, neden-sonuç ilişkilerinin irdelenmesi ve sonuca ulaşılmasını sağlayan bir yaklaşımdır. Ayrıca bu analiz tekniği verilerin araştırma soruları dikkate alınarak sunulmasına olanak verir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Öğretim elemanlarından/üyelerinden toplanan açık uçlu formlar numaralandırılmış, her bir soruya verilen cevaplar araştırmacılar tarafından ayrı ayrı okunmuştur. Sorulara verilen cevaplar ortak olan betimlemelere göre ayrılmıştır. Formlardan elde edilen betimlemeler kodlanarak kategoriler belirlenmiştir. Kodlama ve kategorileştirmede araştırmacılarından ikisi önce ayrı ayrı kategorileri belirlemiş ve tutarlılığı sağlamıştır. Sonra araştırmacıların üçü bir araya gelmiş kategorilere isim vermede anlaşmazlıkları gidererek eşleşmeleri sağlamış ve ortak bir karara varmıştır. Bu işlemler sonucunda, öğretim elemanlarının/üyelerinin; *düşünme becerilerinin öğretimi*, *düşünme becerilerinin öğretiminde öğretici özellik ve yeterlilikleri*, *düşünme becerilerinin gelişimi* ile ilgili görüşleri olmak üzere üç ana kategori belirlenmiş ve bulgular bu kategoriler altında verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmacılar arasında "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan konular belirlenmiştir. Miles & Huberman (1994) tarafından ortaya konan Görüş Birliği / (Görüş Ayrılığı + Görüş Birliği) x 100 formülü ile kodlayıcı güvenirliliği % 97 olarak bulunmuş ve belirlenen kategorilerin tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anlaşılabilirliği sağlamak amacıyla öğretim elemanı/üyelerinin ifadelerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmada katılımcıların gerçek isimleri yerine kod isimler kullanılmıştır. Öğretim elemanı/üyeleri ile iletişime geçilmiş, araştırma ile ilgili bilgi verilmiş ve gönüllülük esasına göre araştırmaya dahil edilmişlerdir.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma soruları temel alınarak oluşturulan üç temaya yer verilmiştir. Bu temalar; öğretim elemanları/üyelerinin; *düşünme becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri (1, 2 ve 3. soru)*, *öğretici özellik ve yeterliliklerine ilişkin görüşleri (4 ve 5. soru)*, *öğretmen adaylarının gelişimine ilişkin görüşleri (6 ve 7. soru)* şeklindedir. Her bir tema tablo olarak sunulmuş, tablolarda kategorilere ve bu kategorilere ilişkin betimlemelere yer verilmiştir. Daha sonra da tablolar yorumlanmıştır.

Öğretim Elemanı/Üyelerinin Düşünme Becerilerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın birinci sorusu olan "Eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiğini düşünüyor musunuz?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1

Derslerin düşünme becerilerini içermesine ilişkin görüşler

Kategoriler	Betümlmeler
Derslerin düşünmeyi içermesinin gerekliliği	<ul style="list-style-type: none"> "Mevcut olanı güncellemek ve yeni bir şeyler ortaya koymak için düşünme becerileri gereklidir. İnsanlarda bazı nitelikler kendiliğinden gelişmeyeceği için yeni neslin bu becerileri edinmelerini şansa bırakmamamız lazım." (Ali) "Çağa uygun olmayı çağın problemleri ile başa çıkmak ve çözüm yollarını ortaya koymak olarak tanımladığımızda elbette eğitim programı içerisinde düşünme becerileri eğitimi gerekliliktir." (Aydın) "Öğretmenlik düşünme becerileri gerektiren bir meslektir ve bu öğrencilere bu becerileri kazandırmak isteyen öğretmenin öncelikle kendisinin bu becerilere sahip olması gerekir ki bunu sağlamanın yollarından biri de eğitim fakültesi derslerinde buna yer vermektir." (Erdal) "İki boyuttan yaklaşabiliriz. Birincisi öğrencinin birey olarak düşünme becerileri kapsamından gelişmesini sağlamak, ikincisi ise bir öğretmen adayı olarak ileride mesleğinde öğrencilerine bu becerileri kazandırmada rol oynayacak olması." (Ömer) "Eğitim bilimleri alanında bu becerilerden yoksun bir ders işlemeyi düşünüyor olmak dünya literatürünü bilmemek demektir. Bilgi kavramı tek disipline sığmayacak kadar geniştir. Bu bakımdan bilgiyi içselleştirirken, anlamlandırırken, paylaşırken, öğrenirken çok yönlü düşünme becerileri üzerinde etkinlikler yapılması gerektiğine inanıyorum." (Mert) "Öğrenmelerin kalıcı ve etkili olması bilgiler arası transferin sağlanabilmesi için var olanın olduğu gibi ezberlenmesi değil bilginin yeniden yapılandırılarak (ki bu da derin düşünme sayesinde gerçekleştirilebilmektedir) oluşturulması gerekmektedir." (Sema)

Tablo 1 incelendiğinde, katılımcı öğretim elemanları/üyelerinin tamamının eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiğini düşündükleri yönünde açıklamalar yaptıkları görülmektedir. Bu düşünceler genellikle öğretmen adaylarının yaşamlarında, meslek hayatlarında ve çağa uyum sağlayabilmeleri için düşünme becerilerine ihtiyaç duyacakları yönündedir. Katılımcılar tarafından öğretmenlik eğitiminin sadece bilgi ağırlıklı değil bu bilgilerle ne yapılacağını da öğretimine yönelik olması gerektiği vurgulanmıştır.

Araştırmanın ikinci sorusu olan "Derslerinizde düşünme becerilerinin öğretimine yönelik etkinliklere yer veriyor musunuz? Eğer veriyorsanız derslerinizde en çok hangi beceri/becerileri geliştiriyorsunuz?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2

Derslerde yer verilen düşünme becerilerinin öğretimine yönelik etkinliklere yer verme ve en çok geliştirilen beceri/becerilere ilişkin görüşler

Kategoriler	Betümlmeler
Düşünme becerilerini geliştirici uygulamalar	<ul style="list-style-type: none"> "Düşünme becerilerinin öğretmen adayları tarafından içselleştirilmesi için farklı ders tasarımları uyguluyorum. Genelde eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma ve sorgulama, problem çözme, karar verme becerilerini ön plana çıkarıyorum." (Aydın) "Derslerimde özellikle öğretmen adaylarının yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklere yer veriyorum." (Sevda) "Yer veriyorum. Bilmem etiketlemeyi sevmiyorum. Düşünme becerileri bölünmez bir bütündür. Yaklaşımımız yapılandırmacı öğrenme anlayışı ise yine kendiliğinden doğal olarak ve adını koymaksızın." (Yalçın) "Sınırlı olarak yer vermek mümkün oluyor. En fazla yer verdiğim düşünme becerisi eleştirel düşünme becerisidir. Ne kadar geliştirebildiğim de sorgulanabilir." (Ömer)

Tablo 2 incelendiğinde, katılımcıların çoğunlukla derslerinde düşünme becerileri ile ilgili etkinliklere yer verdiklerini belirttikleri görülmektedir. Derslerinde düşünme becerileri etkinliklerine yer verdiğini belirten katılımcılar; çok yönlü esnek düşünme dolayısıyla yaratıcı düşünme, farklı düşüncelere hoşgörü ile yaklaşarak eleştirel düşünme, başkalarının duygu ve düşüncelerine duyarlılık göstererek -düşünme becerileri içinde değil sosyal beceriler içinde yer alan-empati geliştirmeyi sağlayacak metinler ve bu metinleri kullandıkları etkinlikler geliştirdiklerini vurgulamışlardır. Bunların dışında katılımcılar araştırma, problem çözme ve yansıtıcı düşünme becerilerine de yer verdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların düşünme becerilerini sınıflandırabildikleri söylenebilir. Ayrıca katılımcıların çeşitli becerileri geliştirdiklerini ifade etmeleri dikkate değerdir.

Düşünme becerilerine yer verdiğini ancak sınıflandırmadığını belirten katılımcının ifadesi ise düşünme becerilerinin öğretimi ile ilgili fikrinin olmadığı izlenimi doğurmaktadır. Buna karşın sınırlı olarak yer verdiğini ve ne kadar geliştirebildiğinin sorgulanabileceğini belirten katılımcının ise verdiği cevabın samimi olduğu düşünülebilir. Derslerinde düşünme becerilerine hiç yer vermediğini söyleyen katılımcının olmaması ise dikkat çekicidir.

Araştırmanın üçüncü sorusu olan "Sizce düşünme becerilerinin öğretiminde kullanılacak öğretim yöntem ve teknikleri neler olabilir?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 3'te belirtilmiştir.

Tablo 3

Düşünme becerilerinin öğretiminde kullanılacak öğretim yöntem ve tekniklere ilişkin görüşler

Kategoriler	Betümlenmeler
Problem çözme	• "Problem çözme yaklaşımı içeren yöntem ve tekniklerin eleştirel düşünme becerilerini geliştirebileceğini düşünüyorum." (Ömer)
Beyin fırtınası	• "Temel bilginin üzerine kendileri yaratıcı neler katabilir? Konusu üzerinde ısrarla durup geribildirimler almaya çalışıyorum. Ayrıca edinilen bilgileri öğrendikleri konu alanının dışında başka nerelerde de kullanabileceklerine dair bireysel ve grup şeklinde beyin fırtınaları yaptırmaya çalışıyorum." (Erdal)
Örnek olay inceleme	• "Öğretmen adaylarına uygulama örneklerini üretirmek ve üretilen örneklerin sınıfta kullanılmasıyla ilgili becerilerin kazandırılma sürecinde etkili olmaktadır." (Aydn)
Proje tabanlı öğrenme	• "Düşünme becerilerini geliştirebilmek için öncelikle geleneksel yöntemlerin yanında çağdaş yöntemlere de yer veriyorum. Öğrencilerin özgün fikirlerini ortaya çıkarabilecek sınıf içi ve dışı araştırma, proje vb. uygulamalar yaptırıyorum." (Erdal)
Drama	• "Öğretmen adaylarıyla yaratıcı yazma çalışmaları ve yaratıcı drama çalışmalarının faydası olduğuna inanıyorum. Öğretmen adayları derslerde kendilerini sözlü ve yazılı olarak ne kadar ifade etme imkânı bulurlarsa düşünme becerilerinin gelişimi o kadar başarılı olacaktır." (Sevda)
Kanıt temelli öğrenme	• "Örnek olaydan tartışmalı konuların öğretimine kanıt temelliden müzelerle tarih öğretimine kadar farklı yöntemleri uygun beceriler için kullanmaktayım." (Aydn)

Tablo 3 incelendiğinde, katılımcıların çoğunun problem çözme, beyin fırtınası, örnek olay ve proje tabanlı öğrenme, az bir kısmının da drama ve kanıt temelli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlandıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Bu durumda katılımcılar düşünme becerilerini geliştirebilmek için geleneksel yöntemlerden çok çağdaş yöntemlere yer verdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların bu yöntemlerle eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, araştırma, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma becerilerini de geliştirilebileceklerini ifade etmeleri dikkate değerdir.

Öğretim Elemanı/Üyelerinin Düşünme Becerileri Öğretiminde Öğretici Özellik ve Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın dördüncü sorusu olan "Sizce düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretim elemanı/üyesinin özellikleri neler olmalıdır?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4

Düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretim elemanı/üyesinin özelliklerine ilişkin görüşler

Kategoriler	Betümlenmeler
Gelişime,	• "Gelişime ve değişime açık, çağdaş eğitim ilkelerine inanan ve onları

değişime ve yeniliklere açık	uygulayan farklılaştırılmış öğretimi uygulayabilen." (Burak)
	<ul style="list-style-type: none"> • "Farklı uygulama örneklerini takip eden, yeniliklere açık, öğrencilerin kendi inşalarına olanak sağlayan, hiyerarşiden çok katılımı benimseyen bir öğretim üyesi profili bunun için uygun gözükmektedir." (Aydın) • "Özellikle klasik öğretim yöntemlerini elbette kullanmakla beraber çağdaş yöntemleri kullanmaya da açık olmalı, aynı zamanda bunu teşvik edici yaratıcı yöntemleri kendisi de geliştirebilmelidir. Esnek fikirli, yaratıcı ve yeniliklere açık olmalıdır." (Erdal) • "Öğrenci merkezli çalışmayı benimsemiş, değişikliklere açık ve bunları uygulamayı seven özellikte olması gerekir." (Arzu)
Alan bilgisine sahip	• "Kendini alan bilgisi, alan öğretimi, davranış bilimleri ve genel kültür konusunda da geliştirmiş olmalıdır." (Ömer)
Kendisi düşünme becerilerine sahip	• "Kendisinin de düşünme becerilerine sahip olması ve bunun için bir şekilde eğitim almış olması. Kullandığı öğretim yöntem ve tekniklerinin düşünme becerilerinin gelişimine yönelik olması." (Sema)
Üstün kişilik özelliklerine sahip	• "Rehber/ öğrenmeyi kolaylaştıran olmalıdır" (Burcu, Ömer), "demokratik olmalıdır" (Sevgi), "sıra dışı olmalıdır" (Yalçın), "güçlü iletişim becerisine sahip olmalıdır" (Oğuz), "planlı olmalıdır" (Turgut), "sorgulayan/sabırlı olmalıdır." (Ümit)

Tablo 4 incelendiğinde, katılımcıların düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretim elemanı/üyesinde bulunması gereken özellikleri gelişime, değişime ve yeniliklere açık, yeterli alan bilgisine sahip, kendisi de düşünme becerilerine sahip ve üstün kişilik özelliklerine sahip olması yönünde belirttikleri görülmüştür. Ayrıca katılımcılar düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretim elemanı/üyesinde bulunması gereken özellikleri; temel alan bilgisine sahip, kendisi düşünme becerilerinde yetkin ve geleneksel kalıpların ötesinde farklı öğretim yöntem ve tekniklerini uygulayabilen, kendi yetkilerinin bir kısmını öğrencilere devrederek böylece öğrencinin katılımını ve gelişimini destekleyen, demokratik, iletişimi kuvvetli, planlı sabırlı ve sıra dışı olması şeklinde sıralamışlardır.

Araştırmanın beşinci sorusu olan "Eğitim fakültelerinde ders veren öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerileri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarını düşünüyor musunuz?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 5'te belirtilmiştir.

Tablo 5

Eğitim fakültelerinde ders veren öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerileri bilgisine ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Öğretim elemanları/üyelerinin düşünme becerileri bilgisine	<ul style="list-style-type: none"> • "Çoğunlukla geleneksel eğitimden geldiğimiz için yeterli bilgiye sahip olduğumuzu düşünmüyorum." (Erdal) • "Hayır. Bilgileri depolamayı düşünmek zannediyorlar." (Güler) • "Kesinlikle inanmıyorum. Hocalarının düşünme becerileri yeterli olduğu bir ülkede üniversite mezunlarının düşünmemeleri nasıl izah edilebilir?" (Mahmut) • "Öğretim dersi verenlerin kısmen bu bilgiye sahip olduklarını düşünüyorum." (Burcu) • "Alanı biliyorlar ancak uygulamada bir fikrim yok." (Ali) • "Kendi alanım için bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum." (Aydın) • "Bilgi boyutunda yeterli bilgiye sahipler ancak beceri boyutunda kullanabilen az." (Serdar)

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların çoğunun öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerilerinin öğretimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları yönünde açıklamalarda buldukları görülmüştür. Katılımcıların daha az bir kısmı yeterli bilgiye sahip oldukları, çok az bir kısmı ise konuyla ilgili fikir sahibi olmadıkları yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüşlerden yola çıkılarak öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerilerine bilgi boyutunda sahip oldukları ancak uygulama boyutunda yeterli olmadıklarını düşündükleri şeklinde bir yorum yapılabilir. Hatta öğretim dersleri uygulamaya dönük olduğu için bu dersleri verenlerin becerilerin öğretiminde daha başarılı olduğu ifade edilmiştir. Buradan hareketle yeterli bilgiye sahip olduğunu belirten öğretim elemanı/üyelerinin aslında uygulamada yeterli olmadıkları çıkarımı yapılabilir.

Katılımcıların çoğunun düşünme becerileri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmeleri ise oldukça dikkat çekicidir. Hatta bir katılımcının öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerilerini öğretimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olduklarına kesinlikle inanmadığını net bir şekilde belirterek üniversite mezunlarının düşünmemelerinin bir kanıtı olarak hocalarının düşünme becerilerine sahip olmadığını belirtmesi çok çarpıcıdır.

Öğretim Elemanı/Üyelerinin Öğretmen Adaylarının Düşünme Becerilerindeki Gelişimine İlişkin Görüşleri

Araştırmanın altıncı sorusu olan "Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarını nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 6'de belirtilmiştir.

Tablo 6

Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarına ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Öğretmen adaylarının düşünme becerileri yeterliliği	<ul style="list-style-type: none"> • "Bazı etkinliklere katılım ya hiç yok ya da çok az gösteriyorlar." (<i>Burak</i>) • "Çok yetersiz buluyorum." (<i>Gülay, Mert</i>) • "Sanmıyorum. Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olunmaz." (<i>Serdar</i>) • "Orta ve ortanın altında performans gösterdiklerini düşünüyorum." (<i>Oğuz</i>) • "Orta düzeyde olduğunu düşünüyorum." (<i>Ümit</i>) • "Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarının yeterli olduğunu düşünüyorum." (<i>Sema</i>)

Tablo 6 incelendiğinde, katılımcıların çoğunun öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerde yetersiz performans gösterdikleri, az bir kısmının kısmen yeterli performans gösterdikleri, çok az bir kısmının ise yeterli performans gösterdikleri yönünde açıklamalarda buldukları görülmektedir. Öğretmen adaylarının performanslarının çoğunlukla yetersiz olduğunun belirtilmesi dikkat çekicidir.

Araştırmanın yedinci sorusu olan "Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarına etki eden faktörlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz?" sorusuna alınan cevaplar Tablo 7'de belirtilmiştir.

Tablo 7

Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarına etki eden faktörlere ilişkin görüşler

Kategoriler	Betimlemeler
Öğretmen adayı faktörü	<ul style="list-style-type: none"> • "Heyecan, motivasyon, öğrenme, düşünme, anlama becerilerine düşük bir ilgiye sahip olmaları." (<i>Oğuz</i>) • "Öğretmenin söylediklerini olduğu gibi tekrarlamak istemeleri. Analiz, sentez söz konusu bile değil." (<i>Gülay</i>) • "Kendi öğrenme stilleri konusunda ve öğrenme zevki ile ilgili bir fikirlerinin olmayışı." (<i>Mert</i>)
Eğitim sistemi faktörü	<ul style="list-style-type: none"> • "Öğrenim hayatının tek yönlü (öğretmen merkezli) gerçekleşmiş olması." (<i>Burak</i>) • "Önkoşul öğrenmelerinin "yaşama dönük" olmaması, üniversite öncesi eğitim sistemi bu durumu besleyememesi, öğretmen başarı değerlendirme kriterleri." (<i>Mert</i>)
Öğretim elemanı/üyesi faktörü	<ul style="list-style-type: none"> • "Öğretmen tutumları ve yeterlilikleri." (<i>Sema</i>) • "Düşünme becerilerine ağırlık vermemeleri, derslerin tek düze yöntemlerle işlenmesi, ezbere dayalı ölçme-değerlendirme soruları, öğretim üyelerinin bu becerilere sahip olmamaları." (<i>Oğuz</i>)
Fiziki koşullar faktörü	<ul style="list-style-type: none"> • "Sınıf yerleşim planı ile ilgili sorunların bu etkinliklerin uygulanmasında sorun yarattığı da görülmektedir." (<i>Sema</i>) • "Öğrencilerimizin bilgi toplama konusunda sıkıntıları var. Öğrencilerimiz maalesef az okuyorlar ama ben onları çok fazla suçlamıyorum. Heyecan verici bir kütüphaneleri yok." (<i>Serdar</i>)

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarının yetersiz olmasına etki eden faktörlerin başında öğretmen adaylarının kendilerinden kaynaklanan faktörler olduğu görülmektedir. Öğretim elemanı/üyelerinin görüşlerine göre öğretmen adaylarının daha çok

kendilerine sunulan bilgileri olduğu gibi alma eğilimde oldukları belirtilmiştir. Ayrıca düşünmeye yönelik motivasyon, heyecan ve anlama çabaları yetersiz bulunmaktadır. Eğitim sistemi de öğretmen adaylarını düşünme becerileri yönünden desteklememektedir. Yine öğretim elemanı/üyelerinin görüşlerine göre öğretmen adaylarının üniversite öncesi aldıkları eğitim yaşama dönük değildir. Tüm eğitim hayatı öğretmen merkezlidir ve değerlendirme kriterleri de düşünmeyi desteklememektedir. Öğretim elemanı/üyelerinin derslerde kullandıkları öğretim yöntem ve teknikleri ile ölçme değerlendirme tekniklerinin düşünmeyi desteklemediği de vurgulanmıştır. Ayrıca öğretim elemanı/üyeleri sınıf oturma düzenlerinin düşünmeyi paylaşma ortamı oluşturma bakımından yetersiz olduğunu ve öğretmen adaylarına donanımlı kütüphanelerle okuma ve araştırma fırsatı sunulmadığını da belirtmişlerdir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretim elemanları/üyelerinin düşünme becerilerinin öğretime ilişkin görüşleri ile ilgili sonuçlara ve bu sonuçlar ışığında yapılan tartışma ve sunulan önerilere aşağıda yer verilmektedir.

Öğretim Elemanları/Üyelerinin Düşünme Becerilerinin Öğretime İlişkin Görüşleri ile İlgili Sonuçlar
Katılımcı öğretim elemanı/üyelerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda düşünme becerilerinin öğretime ilişkin görüşleri ile ilgili ulaşılan sonuçlar şunlardır:

- Katılımcıların hepsi eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiğini belirtmiştir.
- Katılımcıların çoğu derslerinde düşünme becerileri ile ilgili etkinliklere yer verdiklerini az bir kısmı ise sınırlı olarak yer verdiğini ifade etmiştir.
- Katılımcıların çoğu düşünme becerilerinin geliştirilmesinde problem çözme, beyin fırtınası, örnek olay ve proje tabanlı öğrenme; az bir kısmı da drama ve kanıt temelli öğretim yöntem ve tekniklerinden yararlandıklarını ifade etmiştir.

Düşünme öğretiminin yapılması günümüz ihtiyaçları dikkate alındığında büyük önem arz etmektedir. Üniversitelerde görev yapan öğretim elemanı/üyelerinin de düşünme becerileri öğretimi programların bir gerekliliği olarak görmesi eldeki çalışmanın önemli bir bulgusudur. Alan yazında düşünme becerilerinin ayrı bir derste ya da tüm derslerin içinde geliştirilmesi tartışmaları da ikincisi içerisinde olması gerektiği yönündedir.

Düşünme öğretiminin yapılmasında; düşünme için öğretmeyi esas alan ve mevcut programlara eklenen "düşünme" alıştırma ve tüm öğrencilere ayrı bir ders olarak, düşünmeyi düşünme programları olmak üzere iki farklı fikir söz konusudur (Özden, 1999). Alan yazında bu nedenle becerilerin nasıl öğretileceğine dair bir fikir birliği yoktur (Aybek, 2006). Ruggiero (1988) bu fikri, eğer beceri öğretimi bir ya da iki derste öğretilirse becerileri kazanma ihtimalinin düşük olacağı oysa diğer türlü öğrencilerin derse karşı olan ilgi, istek ve motivasyonlarını arttırmak nedenleriyle güçlendirmektedir (Akt. Aybek, 2006). Farklı derslerin uzmanı olan katılımcı öğretim elemanı/üyelerinin de becerilerin öğretilbilir olduğunu, eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiğini ve bu nedenle derslerin düşünme becerilerini destekleyecek şekilde planlanabileceğini belirtmeleri -tek bir derste düşünme becerileri geliştirilebilir- şeklinde düşünmemeleri, bu eğitimin tüm derslerde verilmesi yönündeki fikre katıldıklarının göstergesidir.

Katılımcı öğretim elemanı/üyeleri öğretmen adaylarında geliştirmeye çalıştıkları beceriler ve bunun için kullandıkları yöntem ve teknikler açısından oldukça geniş bir yelpaze sunmuşlardır. Buradan hareketle katılımcıların çoğunun teorik açıdan düşünme becerilerine yönelik iyi bir bilgi birikimine sahip olduklarını düşündükleri yorumu yapılabilir. Alan yazın da incelendiğinde örneğin eleştirel düşünmeyi geliştirecek stratejiler olarak (Gürkaynak, Üstel & Gülgöz, 2008); işbirliği içinde çalışma, tartışma/örnek olay tartışması, soru-cevap, görüş geliştirme, konuşma halkası, istasyon gibi etkileşimsel yöntemler, rol oynama/yaratıcı drama vb. sıralanmaktadır. Katılımcı öğretim elemanları/üyeleri de bu stratejileri ifade etmişlerdir.

Öğretim Elemanı/Üyelerinin Düşünme Becerileri Öğretiminde Öğretici Özellik ve Yeterliliklerine İlişkin Görüşleri ile İlgili Sonuçlar

Katılımcı öğretim elemanı/üyelerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda becerileri öğretiminde öğretici özellik ve yeterliliklerine ilişkin görüşleri ile ilgili sonuçlar şunlardır:

- Katılımcılar düşünme becerileri öğretimine önem veren bir öğretim elemanı/üyesinin gelişime, değişime ve yeniliklere açık, yeterli alan bilgisine sahip, kendisi de düşünme becerilerine ve üstün kişilik özelliklerine sahip olması yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.
- Katılımcıların çoğu öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerilerinin öğretimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, daha az bir kısmı yeterli bilgiye sahip oldukları, az bir kısmı ise kısmen sahip oldukları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Beceri öğretiminde öğretmen öğrenmeyi kolaylaştırıcıdır ve öğrenme süreçlerine, geliştirilecek beceriye göre içeriği planlamaya, öğrenmeyi kolaylaştırıcı ortam düzenlemeye ve becerinin gelişme düzeyini değerlendirmeye ağırlık verir (Tardif, 1997'den akt. Güneş, 2012). Alan yazındaki bu öğretmen özelliklerinin yanında Baysal, Çarıkçı & Yaşar (2017)'da yaptıkları çalışmada öğretmenlerin becerileri geliştirici öğretmen özellikleri olarak, düşünme becerilerine hâkim, öğrenmeyi öğreten rehber, yeniliklere açık ve kişilik özelliklerinin olumlu olması gerektiği yönünde ifadelerde bulduklarını bulgulamışlardır. Eldeki çalışmada da katılımcı öğretim elemanları/üyelerinin belirttiği düşünme becerilerini geliştirecek öğretim elemanı/üyelerinde bulunması gereken özelliklerden gelişime değişime yeniliklere açık, düşünme becerilerine sahip, üstün kişilik özelliklerine sahip bulguları bahsedilen çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir.

Katılımcıların çoğunun kendilerini düşünme becerilerinin öğretimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip bulmamaları bu araştırmanın en önemli sonuçlarından biridir. Çalışmanın bu bulgusu, Gelen (2002)'nin çalışmasında yaptığı gözlemler sonucunda öğretmenlerin düşünme becerilerini kazandırmada yetersiz ya da tamamen yetersiz bulgusu ile örtüşmektedir. Fakat aynı çalışmada anketler sonucunda öğretmenlerin kendilerini düşünme becerilerini kazandırmada yeterli buldukları sonucu tartışmaya açıktır ve düşündürücüdür. Öğretmenler kendilerini düşünme becerilerinin eğitimi konusunda yeterli bulurken öğretim elemanı/üyelerinin bu konuda kendilerini yetersiz bulduklarının eldeki çalışmada bulgulanması nitel araştırmanın başarısı olarak değerlendirilebilir. Gelen (2002) yine çalışmasında gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde düşünme süreçlerinin tüm derslerde aktif olarak kullanılmasına rağmen, ülkemizde bu eğitimi verebilecek öğretim elemanı sayısının çok az olduğunu belirtmiş ve ülkemizde düşünme eğitimi konusunda ders verebilecek ve araştırma yapabilecek uzman kişiler yetiştirilmesi gerekliliğini önemle vurgulamıştır. Öğretim elemanı/üyelerinin ifadeleri de hala ülkemizde bu ihtiyacın giderilemediğini düşündürmektedir.

Öğretim Elemanı/Üyelerinin Öğretmen Adaylarının Düşünme Becerilerindeki Gelişimine İlişkin Görüşleri ile İlgili Sonuçlar

Katılımcı öğretim elemanı/üyelerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda öğretmen adaylarının düşünme becerilerindeki gelişimine ilişkin görüşleri ile ilgili sonuçlar şunlardır:

- Katılımcıların çoğu öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerde yetersiz performans gösterdikleri, az bir kısmı kısmen yeterli performans gösterdikleri, çok az bir kısmı ise yeterli performans gösterdikleri yönünde açıklamalarda bulunmuşlardır.
- Katılımcıların çoğu öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarına öğretmen adaylarının kendilerinden, az bir kısmı eğitim sisteminden, yine az bir kısmı öğretim elemanı/üyesinden ve fiziki koşullardan kaynaklanan faktörlerin olduğunu ifade etmişlerdir.

Beceriye dayalı bir eğitim-öğretim yapılması, günümüzde eğitim sistemlerinde yapılandırılan reform projelerinin kalbini oluşturmaktadır. Bu durum bütün Avrupa okullarında ve eğitim sistemlerinde belirgin olarak görülmektedir. Her öğrencinin ihtiyacı olan becerileri tanımlamak, nitelikli bir eğitime eşlik etmek ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmeye hazırlamak üzerinde önemle durulmaktadır (Güneş, 2012). Dolayısıyla öğretim elemanı/üyeleri de öğretmen adaylarının çağa uygun öğretmenler olabilmeleri için düşünme becerilerinin mutlaka geliştirilmesi gerektiğini belirtmekle günün ihtiyaçlarını dikkate aldıklarını göstermektedir. Öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerde kendilerini geliştirmeleri gerekli görülürken yine öğretmen adaylarının çoğunun bu etkinliklerde yeterli düzeyde performans gösterememeleri; Dutoğlu & Tuncel (2008)'in yaptıkları çalışmada düşünme becerilerinden sadece biri olan eleştirel düşünme becerisinde öğretmen adaylarının düzeylerinin düşük olması sonucu ile örtüşmektedir.

Eldeki çalışmada öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarına etki eden faktörlerden biri olarak öğretmen adayından kaynaklanan faktörler bulgusuna ulaşılmıştır. Beşoluk & Önder (2010) de yaptıkları çalışmada yine öğretmen adaylarının önemli bir bölümünün yüzeysel öğrendiklerini, öğretmen olduklarında ise derin öğrenme yaklaşımlarından uzak durup ezbere yönelik öğretim faaliyetleri içerisinde bulunacaklarını belirtmişlerdir.

Ekinci & Aybek (2010) yaptıkları çalışmada eleştirel düşünme ve empati becerilerin değişen programlarda öğrencilere kazandırılacak önemli beceriler olduğunu, bu becerileri okullarda öğrencilere kazandırmak için ise öncelikle üniversitelerde yetişen öğretmen adaylarına bu becerilerin kazandırılması gerektiğini vurgulamışlardır. Eldeki çalışmada ulaşılan öğretmen adaylarının düşünme becerileri içeren etkinliklerdeki performanslarına etki eden faktörlerden birinin eğitim sisteminden kaynaklanan sorunların olduğu bulgusu da bahsedilen çalışmanın tespiti ile örtüşmektedir.

Bu çalışmadan ortaya çıkan sonuçlar ışığında öğretim elemanı/üyelerinin düşünme becerilerinin öğretimine yönelik görüşleri:

- Eğitim fakültelerindeki derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiğinin,
- Düşünme becerilerinin öğretimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarının,
- Çoğu öğretmen adayının düşünme becerileri içeren etkinliklerde yetersiz performans gösterdiklerinin ve
- Öğretmen adaylarının düşünme becerilerinde yeterli performans göstermemelerinin kendilerinden, eğitim sisteminden, öğretim elemanı/üyelerinden ve eğitim sisteminden kaynaklı olması düşüncesinde olmaları şeklinde özetlenebilir.

Bu sonuçlar ışığında, aşağıdaki öneriler getirilebilir.

İlgili Kurumlara Yönelik Öneriler

Düşünme becerilerinin;

- Öğretiminde bütün derslerin düşünme becerilerini içermesi gerektiği bilincinin oluşturulması,
- Öğretiminde öğretim elemanları/üyelerinin bu becerilerle ilgili bilgi eksikliklerinin giderilmesi,
- Öğretiminin etkili bir şekilde yapılarak öğretmen adaylarının düşünme becerileri performansını arttırıcı önlemlerin alınması önerilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Benzer şekilde branş öğretmenleri ve öğretmen adayları ile nitel araştırmalar yapılabilir.
- Farklı sınıf seviyelerinde ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki öğretmen adaylarının düşünme becerileri performansları incelenebilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Altheide, D. & Johnson, J. M. (2011). *Reflections on interpretive adequacy in qualitative research*. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The SAGE handbook of qualitative research* (pp. 581-594). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Alwehaibi, H. U. (2012). A proposed program to develop teaching for thinking in preservice English language teachers. *English Language Teaching*, 5(7), 53-63.
- Aybek, B. (2007). Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının Eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 43-60.
- Aybek, B. (2006). Konu ve beceri temelli eleştirel düşünme öğretiminin öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimi ve düzeyine etkisi. (Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana). <http://yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 15.10.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Baysal Z. N., Çarıkçı, S., & Yaşar, E. B. (2017). Sınıf öğretmenlerinin düşünme becerileri öğretimine yönelik farkındalıkları. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - Journal of Qualitative Research in Education*, 5(1), 7-28. [Online] www.enadonline.com DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.5c1s1m
- Beşoluk, Ş., & Önder, İ. (2010). Öğretmen adaylarının öğrenme yaklaşımları, öğrenme stilleri ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 679-693.
- Çubukçu, Z. (2011). Düşünme becerileri. S. B. Filiz (Ed.), *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları* içinde (ss. 281-331). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cotton, K. (1991). Teaching thinking skills. Retrieved date, from Northwest Regional Educational Laboratory's School Improvement Research Series Web site: <http://www.nwrel.orghttp://educationnorthwest.org/6/cu11.html> adresinden 02.08.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Dutoğlu, G. & Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-32.
- Ekinci, Ö., & Aybek, B. (2010). Öğretmen adaylarının empatik ve eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 9(2), 816-827.

- Gelen, İ. (2002). Sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde düşünme becerilerini kazandırma yeterliliklerinin değerlendirilmesi. *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(10), 100-119.
- Güneş, F. (2012). Bologna süreci ile yükseköğretimde öngörülen beceri ve yetkinlikler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 1-9.
- Gürkaynak, İ., Üstel, F., & Gülgöz, S. (2008). Eleştirel düşünme. Eğitim Reformu Girişimi, İstanbul.
- Karsantık, Y. (2016). Öğretmen adaylarının düşünme becerilerine ve düşünme Becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul). <http://yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 12.09.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2007). *İlköğretim düşünme eğitimi dersi (6, 7 ve 8. sınıf) öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* [Orijinal baskı 2009]. S. Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Özden, Y. (1999). *Öğrenme ve öğretme* 3. Baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Tok, E. (2008). Düşünme becerileri eğitimi programının okul öncesi öğretmen adaylarının eleştirel, yaratıcı düşünme ve problem çözmeye becerilerine etkisinin incelenmesi. (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul). <http://yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden 08.12.2017 tarihinde edinilmiştir.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İletişim/Correspondence

Doç. Dr. Z. Nurdan BAYSAL
znbaysal@marmara.edu.tr

Uzman Seda ÇARIKÇI
sedacarikci@gmail.com

Burcu YAŞAR
burcuyazici30@hotmail.com